

PORTAL

La Unió Europea va celebrar en 2001 l'any europeu de les llengües, com a colofó a un seguit d'iniciatives polítiques que pretenien catalogar i posar en valor una de les seues senyes d'identitat més evident: la riquesa lingüística del seu territori. Amb la darrera ampliació europea a 25 països, l'Europa de les llengües ha vist créixer considerablement el nombre de cultures que la formen. Aquesta nova situació fa preveure una integració de totes les llengües europees oficials (amb igualtat de condicions, en teoria) a les estructures de la Unió i als seus òrgans de govern, però... en quina situació quedaran les llengües no oficials, les llengües sense estat o llengües minoritzades?

Aquesta pregunta és la que va promoure la publicació de l'Anuari que teniu a les mans, que esdevé el fruit d'un propòsit inicial ben senzill: visualitzar una «fotografia» (a 2005) de l'estat de les llengües minoritzades en context europeu. La idea va nàixer amb l'objectiu d'aconseguir informació directa de cadascuna de les llengües sense estat d'Europa, de manera que el resultat fóra un conjunt d'articles que propiciaren dos tipus de lectures: una vertical (que ens donara una visió particular de cada llengua) i una horitzontal (que ens facilitara una possibilitat comparativa entre totes les llengües). Si bé la primera modalitat ens pot apropar als orígens de cada llengua, a la seua evolució a partir del llatí, a la seua morfologia i fonètica, a la seua distribució geogràfica, a la seua vitalitat social o cultural, etc., la lectura horitzontal ens permet observar fins a quin punt s'assemblen les circumstàncies històriques que les han prosternat davant de les altres llengües poderoses, fins a quin punt estan vives en la societat que les sustenta (en quins medis i circumstàncies), quines són les polítiques que han ajudat al seu manteniment o difusió, quines possibilitats de projecció i de pervivència tenen, etc.

En un principi, ens vam proposar recollir tot aquest material en un únic volum, però la quantitat de llengües i d'informació ens va aconsellar reduir-ho al context de les llengües romàniques, amb el propòsit d'ampliar-ho pròximament a les llengües no romàniques. En realitat, aquesta línia divisòria ja és molt significativa del propi origen de l'Europa actual, que ha hagut de navegar a través dels segles entre la pluralitat de moltes maneres d'entendre les realitats quotidianes.

A l'hora de confeccionar aquest Anuari hem estat sempre conscients de les limitacions que el tema ens imposava: podíem recollir informació sobre totes les llengües romàniques minoritzades parlades a Europa, però no sobre totes les varietats dialectals, sobretot perquè la frontera entre les unes i les altres no sempre és estricta. El resultat, presentat segons ordre alfabètic dels autors, ens ofereix informació directa de la situació actual de quinze llengües: llatí (la llengua mare), occità, aragonès, gallec, francoprovençal, picard, català, mirandès, judeoespanyol, sard, friülès, cors, asturià, retoromànic i ladí. Si tenim en compte

que els articles originals han estat escrits en vuit llengües (alemany, castellà, occità, gallec, francès, català, portuguès i italià), podrem fer-nos una idea de les combinacions lingüístiques que han participat en aquesta publicació.

Val a dir que la tasca de localització dels diferents articles ha estat laboriosa, ja que la dificultat mateixa d'aconseguir especialistes disposats a participar en aquest projecte ens ha donat certes pistes sobre l'estat d'aqueixes llengües. Si bé tots els autors han tingut unes pautes comunes, els hem donat l'oportunitat de presentar allò que més els preocupa de la llengua minoritzada que han abordat, la qual cosa ens ofereix la possibilitat d'observar diverses focalitzacions sobre un mateix tema general, tot aconseguint que la lectura esdevinga més plural i crítica.

A diferència dels números anteriors, aquest volum no recull al final els extractes dels articles, atès que en resultaria una lectura reiterativa. En el seu lloc es presenta una «Carta de comiat» d'un suposat parlant anomenat Omega, escrita el 31 de desembre de l'any 3005. La lectura de la carta en aquestes quinze llengües romàniques ens permet comprovar la semblança entre elles, però també ens provoca la següent pregunta: és aquesta carta de comiat una premonició? De fet, un dels col·laboradors (profund coneixedor de la seua llengua) qualificava aquesta carta de molt optimista.

Amb aquest Anuari de 2005 (el número xvi), just deu anys després del primer volum que iniciava el camí dels monogràfics, s'enceta una nova etapa de col·laboració entre l'Agrupació Borrianenca de Cultura i la Universitat Jaume I, ja que el conveni entre ambdues institucions s'enriqueix amb la participació del Departament de Traducció i Comunicació, que aporta, mitjançant el seu Pla Estratègic anual (amb la convocatòria de beques de col·laboració per a realitzar traduccions) un element de mediació molt important per a la pròpia revista: els traductors. Així, els estudiants i llicenciats de la titulació de Traducció i Interpretació tenen ocasió de millorar el seu currículum, i la direcció de l'Anuari pot disposar de traduccions de diverses llengües, supervisades per professorat competent.

Amb aquestes darreres línies volem agrair la col·laboració dels autors dels articles (per la seua disposició i dedicació), la dels traductors (veritables mediadors en l'acte de comunicació) i la dels professors revisors (per la seua lectura final). Ara més que mai estarà d'actualitat la següent reflexió de l'escriptor francòfon Amin Maalouf (en Les identitats que maten) referida a les llengües minoritzades d'Europa:

El dia de demà podrà haver-hi fins i tot, a més de la moneda única i de la globalització unificada, un mateix exèrcit, una mateixa policia i un mateix govern; però si hom intentarà deixar fora la més minoritària de les llengües, es desencadenarien les reaccions més passionals, més incontrolables. Per a evitar la tragèdia és preferible, per alt que siga el cost, traduir, traduir i traduir [...].

María Dolores Burdeus
Joan Verdegall
Universitat Jaume I